

Behoeften en vaardigheden kind zonder beperking per levensfase en -gebied

Dit is een leidraad met gemiddelden, maar elk kind ontwikkelt zich individueel. Het ene kind beheerst een vaardigheid eerder dan een ander.

In alle fases hebben kinderen aandacht, begeleiding en stimulans nodig voor zijn/haar ontplooiing en ontwikkeling. De intensiteit hiervan verandert naarmate het kind ouder wordt en kan steeds meer op afstand plaatsvinden.

	Babyfase 0 – 1,5 jaar	Dreumesfase 1,5 tot 2,5 jaar	Peuterfase 2,5 tot 4 jaar	Kleuterfase 4 tot 6 jaar	Schoolkindfase 6 tot 12 jaar	Adolescentiefase 12 tot 18 jaar
Algemeen						
Toezicht en begeleiding	Ouderlijk toezicht is zeer nabij nodig en volledige begeleiding.	Kunnen niet zonder toezicht van volwassenen. Toezicht kan binnenshuis korte tijd op gehoorafstand.	Kunnen niet zonder toezicht van volwassenen. Toezicht kan wel op enige afstand in huis.	Kunnen korte tijd zonder nabijheid van volwassenen functioneren. Toezicht op enige afstand in huis.	Toezicht kan op enige afstand, ook in de directe omgeving van het huis als ouder thuis is. Kunnen vanaf 12 jaar enkele uren alleen gelaten worden.	Kunnen vanaf 16 jaar overdag en/of s nachts alleen gelaten worden en vanaf 18 jaar zelfstandig wonen.
Dagindeling en dagbesteding	Zijn voor dagindeling en dagbesteding volledig afhankelijk van de ouder.	Zijn voor dagindeling en dagbesteding volledig afhankelijk van de ouder.	Hebben vaak vanaf 2,5 jaar een dagbesteding op peuterspeelzaal of kinderopvang	Hebben vanaf 5 jaar een reguliere dagbesteding op school oplopend van	Hebben 5 dagen per week een reguliere dagbesteding op school. Kan een	Hebben hulp en stimulans nodig om (huiswerk) te plannen en te organiseren. Kunnen vanaf 16

			van 8 uur per week.	22 tot 25 uur per week.	schoolwerkje uitvoeren na instructie.	jaar zelfstandig dagritme plannen en uitvoeren en verantwoording voor nemen.
Persoonlijke verzorging						
Verplaatsen	Hebben volledige hulp nodig.	Hebben deels hulp nodig.	Kunnen vanaf 2 jaar zelf lopen en zich gelijkvloers verplaatsen. Vanaf 3 jaar trap lopen met steun.	Kunnen zichzelf verplaatsen.	Kunnen vanaf 6 jaar fietsen, maar zijn niet verkeersveilig.	
Eten en drinken	Hebben volledige hulp nodig bij het eten en drinken. Kunnen zelf fles vasthouden.	Hebben hulp nodig bij het eten en drinken.	Kunnen vanaf 3 jaar met af en toe hulp zelf eten en drinken zonder niet veel te knoeien.	Kunnen zelfstandig eten en drinken zonder te knoeien.	Kunnen vanaf 6 jaar ook zelf een boterham smeren, eten opscheppen en met mes en vork eten.	Kunnen zelfstandig en vlot eten en drinken en ontwikkelen naar hun eigen eten bereiden.
Wassen/douchen	Hebben volledige hulp nodig bij het wassen en douchen.	Hebben volledige hulp nodig bij het wassen en douchen.	Kunnen vanaf 4 jaar met stimulans gezicht en handen wassen en afdrogen. Hebben hulp en toezicht nodig bij douchen.	Kunnen vanaf 5 jaar met toezicht douchen, afdrogen en temperatuur van de kraan regelen.	Kunnen vanaf 12 jaar zelfstandig douchen en afdrogen.	Kunnen zichzelf zelfstandig wassen.
Aankleden	Hebben volledige hulp nodig bij het aan en uitkleden.	Kunnen mee helpen bij kleden.	Kunnen vanaf 3-4 jaar knopen vastmaken.	Kunnen zichzelf aankleden, wel	Kunnen zichzelf vanaf 6 jaar zelfstandig aan- en uitkleden.	Kunnen zichzelf zelfstandig aan- en uitkleden.

		Kunnen vanaf 2 jaar knopen losmaken.	Kunnen vanaf 3 jaar zichzelf geheel uitkleden en met gedeeltelijke hulp aankleden.	moet kleren klaar liggen. Kunnen vanaf 5-6 jaar zelfstandig veters strikken.		
Toiletgang	Hebben volledige hulp nodig bij de verschoning van luiers.	Hebben hulp nodig bij de toiletgang. Kunnen op enigerlei wijze aangeven een natte broek/luier te hebben.	Zijn overdag zindelijk en kunnen met hulp of instructie zelf naar het toilet gaan.	Zijn overdag en overwegend ook 's nachts zindelijk en kunnen zelfstandig naar het toilet gaan.	Kunnen zelfstandig naar het toilet.	Kunnen zelfstandig naar het toilet.
Tandenpoetsen	Hebben volledige hulp nodig bij het tandenpoetsen.	Hebben volledige hulp nodig bij het tandenpoetsen.	Hebben hulp of instructie nodig bij het tandenpoetsen.	Hebben hulp of instructie nodig bij het tandenpoetsen.	Kunnen vanaf 9 jaar zelfstandig tandenpoetsen.	Kunnen zelfstandig de mond verzorgen.
Haar- en huidverzorging	Hebben volledige hulp nodig bij haar- en huidverzorging.	Volledige hulp nodig bij haar- en huidverzorging.	Hebben hulp of instructie nodig bij het verzorgen van huid en haar.	Hebben hulp of instructie nodig bij het verzorgen van huid en haar.	Kunnen vanaf 9 jaar zelfstandig huid en haar verzorgen.	Kunnen zelfstandig huid en haar verzorgen.
Medicatie	Krijgen medicatie toegediend door een volwassene.	Krijgen medicatie toegediend door een volwassene.	Krijgen medicatie toegediend door een volwassene.	Hebben hulp nodig bij het gebruik van medicatie.	Hebben hulp nodig bij het gebruik van medicatie.	Kunnen met controle van een volwassene medicatie gebruiken.

Sociaal-emotionele zelfredzaamheid						
Zelfbewustzijn	<p>Hebben primaire behoeften en geen bewustzijn van een eigen ik.</p>	<p>Kunnen 'nee zeggen', krijgen gevoel voor eigendom en verdedigen bezit.</p>	<p>Kunnen aangeven geknuffeld te willen worden, een vraag stellen, zichzelf voorstellen, onderhandelen en opkomen voor zichzelf.</p>	<p>Kunnen voor zichzelf opkomen, 'nee' zeggen, onderhandelen , een voorstel doen. Weten wat je wel of niet leuk vindt. Kunnen onderscheid maken tussen wat je alleen kunt en waar hulp van anderen voor nodig is. Hebben zicht op de eigen mogelijkheden en beperkingen.</p>	<p>Kunnen onder begeleiding tot eigen keuzes komen voor de toekomst met betrekking tot onderwijs, werk en relaties.</p>	<p>Zijn in staat eigen keuzes te maken voor de toekomst met betrekking tot onderwijs, werk en relaties.</p>
Eigen emoties herkennen en beheersen	<p>Reageren primair op emoties. Kunnen zich laten bedaren door de ouder.</p>	<p>Reageren primair op emoties. Kunnen zich laten bedaren door de ouder.</p>	<p>Kunnen de emoties blij, boos, verdrietig en bang bij zichzelf herkennen en benoemen.</p>	<p>Kunnen accepteren dat iets niet mag, iemand uit laten spreken, luisteren, langere tijd op een stoel zitten, omgaan met kritiek en winst & verlies,</p>	<p>Kunnen in grotere mate de eigen emoties herkennen en beheersen.</p>	<p>Kunnen de eigen emoties herkennen en beheersen. Kunnen gevolg geven aan aanwijzingen, vat zaken niet te letterlijk op, kan rustig luisteren.</p>

				zich aan (school)regels en afspraken houden.		
Zichzelf vermaken	Kunnen met vingers en handen spelen.	Kunnen 5 minuten zelfstandig spelen.	Kunnen ongeveer 10 minuten zelfstandig spelen.	Kunnen 10 tot 15 minuten zelfstandig spelen.	Kunnen vanaf 9 jaar zichzelf 20 tot 30 minuten zelfstandig vermaken.	Zijn in staat vrije tijd zinvol in te vullen.
Relaties met anderen	Kunnen reageren op de stem van de ouder, onderscheid maken tussen de ouder en een vreemde, affectie tonen naar bekende personen en liefkozingen van de ouder beantwoorden.	Kunnen belangstelling tonen voor onbekende mensen, kinderen buiten het gezin en activiteiten van anderen. Kunnen andere kinderen imiteren. Niet in staat zich in een ander te verplaatsen.	Kunnen op de beurt wachten in samenspel, zich aan regels houden, een ander kind helpen, de emoties blij, boos, verdrietig en bang bij een ander herkennen en benoemen.	Kunnen zusjes en broertjes in bescherming nemen, vriendschappen aangaan, samenspelen in een klein groepje, meedoen met een spelletje, contact leggen met iemand die leuk/lief gevonden wordt, met anderen een besluit nemen, iets delen met een ander.	Kunnen zelfstandig vriendschappen met leeftijdgenoten aanknopen en onderhouden, rekeninghouden met belangen van anderen.	Zijn in staat vriendschappen aan te gaan en te onderhouden en keuzes te maken tussen vrienden. Kunnen ook onderscheid maken tussen vrienden en sociale contacten.
Communicatie						
Zichzelf uitdrukken	Kunnen lachen of geluidjes	Kunnen in tweewoord-zinnen	Kunnen vragen, vertellen, ik en jij	Kunnen vragen of iets wel/niet	Kunnen rustig een gesprek	Kunnen abstracte

	<p>maken om contact te leggen, enkele woorden zeggen, juiste gebaren/geluiden maken om ja en nee en ik wil uit te drukken.</p>	<p>praten, een eenvoudige boodschap overbrengen, eigen naam gebruiken als dit gevraagd wordt en hulp vragen.</p>	<p>vorm gebruiken, en voornaamwoorden als mijn, jou en wij gebruiken.</p>	<p>mag, een voorstel doen, of zij mee mogen doen bij een spel en kunnen een verhaal vertellen met begin en eind.</p>	<p>voeren. Springt niet van de hak op de tak, Kan zich begrijpelijk uitdrukken en oogcontact maken met de ander.</p>	<p>discussies voeren, argumenten aanvoeren en zijn in staat verschillende soorten autoriteiten te benaderen en daarmee te communiceren.</p>
<p>Taal begrijpen en toepassen</p>	<p>Kunnen naar gesprekken luisteren, reageren op de eigen naam, een voorkeur aangeven als er een keuze gemaakt kan worden.</p>	<p>Kunnen korte zinnen en een verbod begrijpen, gezichtsuitdrukkingen herkennen, een eenvoudige boodschap overbrengen, kort antwoord geven op vragen, de eigen naam gebruiken als dit gevraagd wordt en dank je wel zeggen bij giften.</p>	<p>Kunnen zich aan eenvoudige regels houden, eenvoudige afspraken nakomen, meedoen aan een gesprekje en weten dat bepaalde voorwerpen gevaarlijk zijn.</p>	<p>Kunnen luisteren en onthouden wat de volwassene gezegd heeft, zich gezinsnormen eigen maken, een opdracht onthouden, op een vraag antwoord geven, een compliment in ontvangst nemen.</p>	<p>Kunnen oplossingen bedenken bij onverwachte wijzigingen in de planning. Kunnen direct concreet gevaar inschatten.</p>	<p>Heeft inzicht in de consequenties van eigen gedrag op iets langere termijn, maar past handelen hier nog niet altijd op aan. Kan gevaar inschatten en toenemend abstract denken. Ontwikkelt een geweten en moreel besef.</p>
<p>Maatschappelijke deelname</p>						
<p>Hulp thuis Vervolg hulp thuis</p>	<p>Kunnen iets terugvinden als het verstopt is.</p>	<p>Stimuleer het mee helpen al kunnen ze er nog niks van. Denk aan speelgoed in een doos doen,</p>	<p>Stimuleer het mee helpen al kunnen ze er nog niet veel van. Denk aan het in een</p>	<p>Nemen nog geen eigen initiatief, maar kunnen met stimulans</p>	<p>Naarmate ze ouder worden kunnen ze meer taken zelfstandig</p>	<p>Kunnen huishoudelijke taken geheel zelfstandig uitvoeren zoals</p>

		vieze kleding in een mand doen, luiers pakken	doos doen van speelgoed vouwen van een handdoek, stap voor stap tafeldekken	taakjes uitvoeren zoals: tafel afruimen, vloer vegen, bed opmaken (niet verscholen), afdrogen. Hebben na de taak controle en feedback nodig	(vanaf 6 jaar nog met hulp of stimulans. Maar deze wordt steeds minder nodig). Denk aan: tafeldekken, afwasmachine leeghalen, slaapkamer opruimen, stofzuigen, was ophangen, boodschappen.	boodschappen doen, auto wassen, strijken, oppassen op jongere broertjes of zusjes.
Vrijtijdsbesteding	Hebben hulp en toezicht nodig bij hun vrije tijdsbesteding.	Hebben hulp en toezicht nodig bij hun vrije tijdsbesteding.	Kunnen met hulp iets bedenken om te gaan doen en kunnen onder toezicht en begeleiding spelen.	Kunnen vanaf 5 jaar zonder begeleiding samen spelen in een klein groepje, langere tijd met hetzelfde bezig zijn.	Kunnen vanaf 9 jaar zonder begeleiding van een volwassene deelnemen aan naschoolse activiteiten, sportclubs etc. Hebben wel hulp/begeleiding nodig om naar deze activiteiten te komen.	Zijn in staat vrije tijd zinvol in te vullen en kunnen zelfstandig omgaan met zakgeld en kleedgeld. Kunnen omgaan met telefoon en computer, zelf pinnen en zelfstandig naar winkels, sportclubs etc.
Deelnemen aan het verkeer	Kunnen zich niet zonder begeleiding en toezicht in het verkeer begeven.	Kunnen zich niet zonder begeleiding en toezicht in het verkeer begeven.	Kunnen zich niet zonder begeleiding en toezicht in het verkeer begeven.	Kunnen zich niet zonder begeleiding en toezicht in het verkeer begeven.	Kunnen zich vanaf 9 jaar in eenvoudige verkeerssituaties maar vanaf 12 jaar ook in	Kunnen zelfstandig deelnemen aan het verkeer en gebruik maken van openbaar

					ingewikkelde verkeerssituaties zelfstandig in het verkeer begeven.	vervoer en/of andere vervoersmiddelen en omgaan met een dienstwijziging.
--	--	--	--	--	--	--